

LÄRARHANDLEDNING

FÖR HÖGSTADIET

Av Jenny Edvardsson

TILL DIG SOM LÄRARE

Denna lärarhandledning är framtagen till Elin Häggs bok Sex – en historisk resa utgiven av Bokförlaget Opal år 2023.

Handledningen inleds med en kort sammanfattning av bokens handling, följt av en författarpresentation. Därefter följer ett avsnitt, där det görs kopplingar till läroplanens inledande kapitel (Lgr22) och till några av grundskolans olika ämnen. Sist presenteras uppgifter till boken. Uppgifterna är organiserade utifrån rubrikerna "Före läsning", "Under läsning" och "Efter läsning".

Jag som tagit fram handledningen heter Jenny Edvardsson. Jag är legitimerad lärare i svenska, historia och svenska som andraspråk mot SFI men arbetar numera som lärarutbildare. Skulle du ha några frågor kring innehållet i handledningen får du gärna ta kontakt direkt med mig. Du hittar mina kontaktuppgifter på www.jennyedvardsson.se.

Jenny Edvardsson

OM BOKEN

Boken bjuder på en historisk resa där man får lära sig mer om sex. Sex är ett ämne omgärdat av normer och tabun och vad som varit norm och tabu har förändrats över tid.

I *Sex – en historisk resa* får man ta den av hur den europeiska eller västerländska delen av världen har sett på sex, kroppar, kön och makt från 45 000 år sedan fram till idag.

OM FÖRFATTAREN

Elin Hägg är utbildad etnolog med stort intresse för kulturhistoria, samhällseliga strukturer och sociala konstruktioner. Hon brinner för att tillgängliggöra forskning och för att visa hur intressant det kan vara att lära sig om hur människor levde förr i tiden. Framförallt försöker hon utmana vår syn på historien och hur vi ser på kvinnor och män, barn och vuxna, fattiga och rika. Hon vill att hennes böcker ska öka förståelsen för vår gemensamma historia, både det svåra och det roliga.

KOPPLING TILL LÄROPLAN OCH KURSPLAN

Uppgifterna i handledningen knyter an till läroplanens första kapitel, framför allt till de avsnitt som handlar om sexualitet, samtycke och relationer. Uppgifterna knyter också an till kursplanerna för biologi, historia, religionskunskap, samhällskunskap, svenska och svenska som andraspråk.

Ur kapitel 1 (Lgr22)

”Skolan har ett ansvar för att eleverna återkommande under skolgången får möta frågor som rör sexualitet, samtycke och relationer. Utbildningen ska därigenom främja alla elevers hälsa och välbefinnande samt stärka deras förutsättningar att göra medvetna och självständiga val. Skolan ska bidra till att eleverna utvecklar förståelse för egna och andras rättigheter och förmedla betydelsen av att sexualitet och relationer präglas av samtycke. I utbildningen ska maktstrukturer kopplade till kön och hedersrelaterat våld och förtryck kritiskt granskas. Eleverna ska även ges möjlighet att utveckla ett kritiskt förhållningssätt till hur relationer och sexualitet framställs i olika medier och sammanhang, bland annat i pornografi” (Lgr22)

Ur det centrala innehållet för Biologi årskurs 7–9

Kropp och hälsa:

- Människans reproduktion, sexualitet och identitet samt frågor om relationer, kärlek, ansvar, samtycke och ömsesidighet. Sexuellt överförbara sjukdomar och preventivmedel.

Ur det centrala innehållet för Historia årskurs 7–9

Demokratisering och ökad globalisering, cirka 1900 till nutid:

- Demokratiseringen i Sverige och framväxten av välfärdssamhället. Bildandet av politiska partier, nya folkrörelser, till exempel kvinnorörelsen, och kampen för allmän rösträtt för kvinnor och män. Kontinuitet och förändring i synen på kön, jämställdhet och sexualitet.

Ur det centrala innehållet för Religionskunskap årskurs 7–9

Etik och livsfrågor:

- Samtal om och reflektion över livsfrågor utifrån elevernas egna tankar samt utifrån tolkningar inom religioner och andra livsåskådningar. Sådana frågor kan till exempel handla om identitet, kärlek, sexualitet och meningen med livet.

Ur det centrala innehållet för samhällskunskap årskurs 7–9

Individer och gemenskaper:

- Människors identiteter, ekonomiska resurser och möjligheter i samhället och hur dessa kan påverkas av bland annat socioekonomisk bakgrund, kön, ålder och etnicitet. Begreppen makt, rättvisa, jämlikhet och jämställdhet.

Rättigheter och rättsskipning:

- Rättssystemet i Sverige och principer för rättssäkerhet. Möjliga orsaker till och konsekvenser av olika typer av kriminalitet, till exempel korruption, våldsbrott, sexualbrott och hedersrelaterat våld och förtryck. Kriminalvårdens uppgifter.

Ur det centrala innehållet för Svenska årskurs 7–9

Läsa och skriva:

- Gemensam och enskild läsning. Strategier för att förstå, tolka och analysera texter från olika medier. Att urskilja texters budskap, tema och motiv samt deras syfte, avsändare och sammanhang. Att urskilja innehåll som kan vara direkt uttalat eller indirekt uttryckt i texten.

Tala, lyssna och samtala:

- Olika former av samtal. Att delta aktivt, uttrycka känslor, tankar och kunskaper, lyssna, ställa frågor och föra resonemang, samt formulera och bemöta argument.

Texter:

- Sakprosatexter för ungdomar och vuxna. Beskrivande, förklarande,

utredande, instruerande och argumenterande texter. Texternas syfte, innehåll, uppbyggnad och språkliga drag. Kombinationer av olika texttyper.

Informationssökning och källkritik:

- Informationssökning på bibliotek och på internet, i böcker och massmedier samt genom intervjuer.

Ur det centrala innehållet för Svenska som andraspråk årskurs 7–9

Läsa och skriva:

- Gemensam och enskild läsning. Läsrelaterade aktiviteter och strategier för att förstå, tolka och analysera texter från olika medier. Att urskilja texters budskap, tema och motiv samt deras syfte, avsändare och sammanhang. Att urskilja innehåll som kan vara direkt uttalat eller indirekt uttryckt i texten.

Tala, lyssna och samtala:

- Olika former av samtal. Att delta aktivt, uttrycka känslor, tankar och kunskaper, lyssna, ställa frågor och föra resonemang, samt formulera och bemöta argument. Användning av sambandsord för att jämföra, motivera, exemplifiera och problematisera.

Texter:

- Sakprosatexter för ungdomar och vuxna. Beskrivande, förklarande, utredande, instruerande och argumenterande texter. Texternas syfte, innehåll, uppbyggnad och språkliga drag samt deras ord och uttryck. Kombinationer av olika texttyper.

Informationssökning och källkritik:

- Informationssökning på bibliotek och på internet, i böcker och massmedier samt genom intervjuer.

UPPGIFTER TILL BOKEN

Det här är en bok som passar bra att läsa och diskutera i mindre grupp. Den mindre gruppen gör att det går att föra fördjupande samtal om de frågor som kan uppkomma under läsning. Det är också en bok som kan fungera bra att läsa utdrag ur. Om man exempelvis i historieundervisningen går igenom en epok kan det avsnitt i *Sex – en historisk resa* som handlar om epoken vara intressant att läsa. Om man i biologiundervisningen kommer in på kvinnokroppen kan de avsnitt som handlar om synen på kvinnokroppen vara aktuella att använda i undervisningen.

Här nedanför presenteras olika uppgifter. Det går att arbeta med alla uppgifter eller välja ut just de som passar elevgruppen man har framför sig.

FÖRE LÄSNING

Titel och omslag:

Presentera boken genom att läsa upp titeln och visa omslaget. Diskutera därefter titeln och undersök omslagsbilden:

- Vad får man för information om bokens innehåll genom titeln?
- Vad kan man se på bilderna? Hur hänger de olika bilderna ihop med titeln?

Låt eleverna tänka en stund på egen hand, sedan bolla sina tankar med en kompis. Sist lyfts allas tankar upp i gruppen.

Kortskriva:

Låt eleverna få kortskriva (alltså under några minuter) utifrån denna fråga:

- Bokens titel är *Sex – en historisk resa* men vad är sex? Skriv ner din förklaring.

Vill man kan elevernas få ge sina svar på frågan också muntligt i gruppen eller så återkommer man till frågan när man arbetat klart med boken. Då kan eleverna få kortskriva kring frågan:

- Nu har du fått läsa hela eller delar av boken *Sex – en historisk resa*. Upplever du att din syn på vad sex är har förändrats? Skriv ner dina tankar.

Det inledande svaret kan sedan jämföras med det som de precis skrivit. Har deras syn på vad sex är förändrats? I så fall på vilket sätt?

UNDER LÄSNING

Loggskrivande:

Då boken väcker många tankar hos läsaren passar det bra att arbeta med någon form av reflektionslogg. För att inte styra elevernas läsning kan en logg, där eleverna får skriva upp citat som de fastnat för under läsningen och sedan kommentera de valda citaten fungera bra. Denna form av logg kallas ofta för Text- & Tanke-logg, och ett exempel finns bifogat i slutet av handledningen.

Det kan också passa att arbeta med en logg som tar sin utgångspunkt i tre påståenden:

- Detta visste jag sedan tidigare.
- Detta var nytt för mig.
- Detta skulle jag vilja veta mer om.

Här får eleven fundera över vad den redan kan, vad den inte visste sedan tidigare och vad den skulle vilja veta mer om. Även en sådan logg finns i slutet av dokumentet.

Om man vill styra eleverna något kan man be dem att endast skriva ett begränsat antal loggar.

Textsamtal:

Med stöd i elevernas loggar kan man organisera textsamtal. Samtalen kan genomföras efter att man läst ett visst kapitel eller avsnitt i boken eller när man läst hela boken.

Samtalen tar sin utgångspunkt i det som eleverna skrivit ner i sina loggar. De får dela med sig av det som de stannat upp vid under läsningen och de får ta hjälp av varandra och läraren för att få en fördjupad förståelse för innehållet.

När det handlar om sådant som eleverna skulle vilja veta mer om, kan det användas efter läsningen som en fördjupningsuppgift.

Bokens illustrationer:

Låtelevorna få väljen eller ett par illustration ur boken. Vilken/vilka valde de? Varför valde de just denna/dessa? Vad är det illustrationen/illustrationerna föreställer? Hur hör illustrationen/illustrationerna ihop med den text som finns på sidan?

EFTER LÄSNING

En historisk utveckling:

Låt eleverna muntligt eller skriftligt få sammanfatta hur synen på sex har förändrats genom historien. De kan ta hjälp av den tidsindelning som finns i boken:

- Från 45 000 år sedan till 700 före Kristus.
- Antiken 700 före Kristus till 500 efter Kristus.
- Medeltiden 500 efter Kristus till 1400-talet.
- Renässansen från 1400-talet till 1600-talets slut.
- Upplysningen från slutet av 1600-talet till 1800-talets början.
- Industrialismen från slutet av 1700-talet till 1800-talets slut.
- Moderna tider från 1900–1930.
- Samhällskontroll från 1930–1960.
- Försök till frigörelse från 1960–2000.
- Normer, queer och internet från 1990 till idag.

Diskussionsfrågor:

Frågorna kan användas under eller efter läsningen. En del frågor är mer övergripande, andra mer inriktade på nutiden:

- Varför tycker de som styr ett land att det är viktigt att kontrollera människans sexualitet?
- Hur har människans sexualitet kontrollerats under olika epoker? Ge exempel från boken.
- Hur har normer om manligt och kvinnligt förändrats över tid? Ge exempel från boken.

- Hur har synen på sex före äktenskapet förändrats över tid? Vad beror dessa förändringar på?
- Hur påverkar media och pornografi vår syn på sex och relationer?
- Vilka fördelar och nackdelar finns det med att träffa folk online?
- Låtsas att du lever 100 år in i framtiden och tittar tillbaka på idag. Vad skulle du säga är typiskt för vår tids syn på sex?
- Hur kan man utmana normer som inte känns bra?

Fördjupningsuppgift:

Kanske är det så att det finns saker i boken som eleverna skulle vilja veta mer om, alltså fördjupa sig i. Låt dem göra det. Ta hjälp av andra böcker (Elin Hägg nämner några lästips i slutet av sin bok) eller gå till biblioteket för att där söka i databaser eller uppslagsverk.

LOGG - TEXT OCH TANKE

[illegible]

[illegible]

Övrig information om *Sex – en historisk resa*:

ISBN: 978-91-7226-387-1

Antal sidor: 96

Utgivningsdatum: 2023-03-27

Omslag: Elin Hägg

Utgiven av: Bokförlaget Opal

Förlagskontakt: opal@opal.se

